

Dotační možnosti pro knihovny v době pokoronavirové [1]

Autor:

- [JANSOVÁ, Linda](#) [2], [PILLEROVÁ, Vladana](#) [3]

Číslo:

- [2020, ročník 29, číslo 1](#) [4]

Rubrika:

- [Trendy v knihovnách](#) [5]

Klíčová slova:

- [Evropská unie](#) [6], [financování](#) [7], [role knihoven](#) [8], [rozvoj knihoven](#) [9], [udržitelný rozvoj](#) [10]

Úvod

V současné době je třeba důvodně předpokládat, že knihovny postihne (resp. některé knihovny už postihlo) **snížení rozpočtů následkem výpadku příjmu státu v souvislosti s koronakrizí a poklesem ekonomiky** (viz např. [údaje z Českého statistického úřadu](#) [11]). První náznaky snížení rozpočtů se objevily i v průzkumu [Pandemie COVID 19 a financování knihoven](#) [12] realizovaném Knihovnickým institutem Národní knihovny ČR v první polovině dubna 2020. Knihovny navíc aktuálně kromě běžných výdajů musejí počítat s vyššími výdaji na ochranné pomůcky.

Je tedy žádoucí zamýšlet se nad způsoby, jak výpadky v rozpočtu nahradit, ale zároveň nad tím, jakým směrem knihovny do budoucna rozvíjet. Možností je samozřejmě více; v každém případě je užitečné se inspirovat v zahraničí, např. na [webové stránce IFLA věnované koronakrizi a knihovnám](#) [13] (konkrétně lze zmínit např. příspěvek vyzývající k [začlenění knihoven do podpůrných balíčků](#) [14], jako se to podařilo [knihovnám v USA](#) [15]; tato prvotní podpora by měla být [ještě výrazně rozšířena](#) [16]).

V tomto článku se podrobněji věnujeme nově publikovaným dokumentům [EBLIDA](#) [17] (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations, tj. Evropská kancelář knihovnických, informačních a dokumentačních sdružení) týkajícím se rozvoje knihoven a jeho financování z evropských prostředků. Z hlediska využitelnosti v knihovnách se také podíváme na program Kreativní Evropa. Ten sice v roce 2020 končí (byť realizace schválených projektů bude pokračovat i v dalších letech), nicméně připravuje se návazný (podobně zaměřený) program.

Cílem článku je tedy posloužit českým knihovnám jako **podklad pro strategické plánování a možné zajištění evropských finančních prostředků v nynější nejisté době**.

Jako zdroje posloužily online dokumenty odkazované v textu a v případě programu Kreativní Evropa rovněž informace, které SKIP poskytla přímo evropská komisařka pro inovace, výzkum, kulturu, vzdělávání a mládež Mariya Gabriel.

Dokumenty EBLIDA

Sekretariát EBLIDA, jejímž členem je od roku 2008 i SKIP, v květnu 2020 vydal pracovní verze tří

zpráv vztahujících se k možnostem rozvoje knihoven a jimi poskytovaných služeb s ohledem na specifika doby pokoronavirové a také [cíle udržitelného rozvoje](#) [18]. První zpráva nese název [A European library agenda for the post-Covid 19 age](#) [19] (Cíle evropského knihovnictví v době pokoronavirové), druhá [The European Structural and Investment Funds 2021–2027: Funding Opportunities for Libraries](#) [20] (Evropské strukturální a investiční fondy 2021–2027: příležitosti pro financování knihoven) a [Sustainable Development Goals and Libraries – First European Report](#) [21] (Cíle udržitelného rozvoje a knihovny – první evropská zpráva).

Tyto tři dokumenty zároveň slouží jako zdroj dat pro aktualizaci [matice EBLIDA](#) [22], která přehledným způsobem nastiňuje, jak konkrétně se knihovny mohou zapojit do realizace aktivit navázaných na cíle udržitelného rozvoje a kde je možné žádat o finanční podporu těchto aktivit.

Cíle evropského knihovnictví v době pokoronavirové

Jako hlavní podklad pro dokument [Cíle evropského knihovnictví v době pokoronavirové](#) [19] posloužily **výsledky průzkumu, v němž byly členské instituce EBLIDA osloveny s žádostí o zaslání odpovědí na 19 otázek ve vztahu ke koronakrizi**. V předběžném znění zprávy jsou začleněny odpovědi z celkem 17 evropských zemí. Na základě získaných odpovědí je také naznačeno, zda by některé ze služeb nebo opatření zavedených v souvislosti s krizí mohly v určité podobě existovat i v budoucnu.

Podle zprávy budou **knihovny v době pokoronavirové charakterizovat následující rysy** (volně přeloženo):

1. rozšíření společenského odstupů: dobře propojená „dvoumetrová“ knihovna;
2. technologie, které se proměňují a novými způsoby utvářejí knihovny;
3. přezkoumání skladby rozpočtu knihoven jako nová oblast zájmu knihoven;
4. řízení knihoven na ústřední a místní úrovni;
5. stále přítomné klimatické změny jako příležitost i hrozba.

Pokud jde o **propojenou „dvoumetrovou“ knihovnu**, za koronakrizi došlo k výraznému omezení obvyklých služeb knihoven. Činnost knihoven byla ovlivněna (a bude ovlivněna i v době pokoronavirové) epidemiologickými nařízeními na úrovni jednotlivých států, mírou rizika a velikostí a uspořádáním prostor knihoven.

Došlo k rozvoji propracovaných knihovních služeb na míru – knihovny zavedly např. doručování balíčků s knihami až do domu, realizovaly telefonáty osamělým seniorům (některé knihovny jim doručovaly dokonce i balíčky s potravinami), poskytnutím počítačů podporovaly účast dětí ze znevýhodněného prostředí na distanční výuce, vytvářely portály s přehledem informačních zdrojů a informací o nákaze, a dokonce spolupracovaly i na zjišťování kontaktů nakažených.

Zaváděná opatření mohou do budoucna zapříčinit, že bude více podporována myšlenka zcela samoobslužné knihovny bez přítomnosti knihovníků a že pojetí knihovny jako třetího místa (vedle domova a práce) bude naopak upozaděno. Zatímco některé služby, které knihovny v době krize zavedly (zmiňme např. výrobu ochranných pomůcek na 3D tiskárnách), by do budoucna již neměly být třeba, některé trendy omezující kontakt (automatické otevírání dveří, hlasové ovládání výtahů nebo práce z domova) mohou posílit. Obecně lze očekávat širší uplatnění nástrojů na bázi umělé

inteligence (např. hlasové ovládání knihovního katalogu).

Z hlediska **technologií**, které se jednak samy proměňují, jednak způsobují proměnu knihoven, je třeba zmínit zejména propagaci online zdrojů, např. platformem či služeb poskytovatelů e-vypůjček, prostřednictvím webů knihoven. Knihovny celkově zaznamenaly výrazný nárůst zájmu o online služby, a to nejenom z hlediska kvantitativního, ale i kvalitativního (šíře využívaných zdrojů). Týkalo se to především veřejných knihoven, protože v odborných knihovnách je vyšší míra využívání online zdrojů dlouholetým standardem. Otázkou je, do jaké míry vyšší využívání online zdrojů zůstane i v budoucnu. Zároveň je třeba dávat pozor na to, aby nedocházelo k prohlubování sociálního vyloučení. Novou možností rozšíření služeb knihoven může být podpora distribuce digitálního kulturního obsahu, především záznamů různých uměleckých vystoupení.

Finanční potíže se naplno projevily v roce 2021 – důvodem je jednak závislost knihoven na veřejných rozpočtech, jednak vysoké fixní náklady knihoven (údržba budov, mzdové náklady a náklady na provoz). V případě nutnosti tyto fixní náklady snížit může dojít k omezení sociální role knihoven. Určitým řešením se může stát diverzifikace finančních zdrojů knihoven, začlenění aktivit knihoven do [evropského rámce Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj](#) [23] a využití prostředků z Evropských strukturálních a investičních fondů 2021–2027.

Pokud jde o **řízení knihoven**, po dobu krize výrazně posílila centralizace informací (informace byly na národní nebo regionální úrovni šířeny např. prostřednictvím webových portálů). Naopak neformální sdílení informací bylo potlačeno, neboť např. knihovnické konference (předpokládající fyzickou účast) byly zrušeny nebo přesunuty na pozdější termín. Na druhou stranu ale spontánně (obvykle ve spolupráci s dalšími subjekty) vznikaly aktivity zdola, které zaplňovaly nově vzniklé mezery ve službách. V době pokoronavirové může být užitečné se z tohoto hlediska zamyslet nad vhodností stávajících modelů řízení knihoven.

Klimatické změny jsou tématem, kterému bude třeba věnovat pozornost i nadále, byť letošní data (např. o množství oxidu uhličitého v ovzduší) vzhledem k omezením kvůli šíření koronaviru budou nejspíše povzbudivá. Nepůjde však o dlouhodobý trend. V knihovnickém prostředí může být užitečné pracovat s [kategorizací ekonomických aktivit podle udržitelnosti](#) [24], kterou v březnu 2020 zveřejnila expertní skupina zřízená Evropskou komisí.

V závěru dokumentu jsou uvedena možná rizika vztahující se k výše uvedeným pěti hlavním bodům a zároveň jsou zařazeny otázky k zamyšlení. Dále je začleněn úplný seznam 19 otázek, který byl položen členským institucím EBLIDA a který se stal základním podkladem pro tento dokument. (Odpovědi za ČR byly doplněny později a jsou zveřejněny v [newsletteru EBLIDA](#) [25], pozn. red.)

Evropské strukturální a investiční fondy 2021–2027: příležitosti pro financování knihoven

Dokument [Evropské strukturální a investiční fondy 2021–2027: příležitosti pro financování knihoven](#) [20] je velmi aktuální, neboť ve druhé polovině roku 2020 budou podepisovány partnerské dohody mezi Evropskou komisí a členskými státy o implementaci Evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF). **Je žádoucí, aby vedoucí pracovníci knihoven v členských státech kontaktovali národní koordinační orgán. Díky tomu mohou knihovny získat větší prostor pro finanční podporu svých aktivit.** Přestože jsou ESIF výrazně zaměřeny na infrastrukturní projekty (železniční koridory, dálnice apod.), značná část prostředků je alokována i pro kulturní projekty. EBLIDA proto počítá s dočasnou nabídkou konzultací, aby knihovny mohly své projekty lépe připravit.

ESIF si klade za cíl přispět k tomu, aby Evropa více využívala chytré technologie, aby více dbala na ekologii, byla propojenější, sociálně solidárnější a aby byla blíže občanům. Každá členská země si v rámci implementace vybírá konkrétní priority, na které se zaměří.

ESIF tvoří celkem sedm fondů, mj. Evropský sociální fond plus či Evropský fond pro regionální rozvoj. Právě tyto dva fondy jsou z hlediska knihoven nejzajímavější. Je však třeba myslet na to, že realizace evropských projektů je administrativně náročná – některé země přistupují k tomu, že administrativu zajišťuje národní orgán, jinde má administrativní část projektu na starosti externí subjekt, který své

služby poskytuje více organizacím zároveň. V období let 2021–2027 by však již administrativa měla být o něco zjednodušena.

Z hlediska ESIF se jeví jako užitečné pracovat s následujícím **vymezením role knihoven**, resp. knihoven jako takových: knihovny poskytují široké spektrum kulturních a vzdělávacích produktů na kontinuu od fondu k propojování a poskytují občanům služby zaměřené na sociální začlenění. To z knihoven činí klíčové hráče v celoživotním vzdělávání, občanské vědě, výzkumu, inovacích a v podpoře aktivního občanství v demokratické a udržitelné společnosti.

Z dotazníkového šetření mezi členy EBLIDA, které proběhlo v lednu 2020, vyplynulo, že **přibližně ve třetině zemí knihovny evropské strukturální fondy využívají**. Těmito zeměmi jsou ČR (konkrétně je zmíněn IROP, tj. [Integrovaný regionální operační program](#) [26]), Německo, Maďarsko, Itálie, Lotyšsko, Lucembursko, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Španělsko. Kromě přímého využití těchto fondů ale knihovny mohou mít z fondů přínos i zprostředkovaně nebo se naopak mohou stát zprostředkovateli pro subjekty v jiných oblastech lidské činnosti. Příkladem jsou litevské veřejné knihovny, které v rámci projektu financovaného ze strukturálních fondů získaly 3D tiskárny a v době koronakrizy je [využily k tisku ochranných pomůcek pro zdravotníky](#) [27].

Mezi konkrétní příklady využití strukturálních fondů patří projekty z Bulharska, Německa a Nizozemska s velmi různorodým tematickým zaměřením. Aby se mohly knihovny orientovat v tom, který typ projektu je vhodný pro který specifický cíl, jsou zmiňované projekty přiřazeny přímo k těmto cílům. Jde zároveň o projekty směřující k naplňování cílů udržitelného rozvoje, protože právě toto nasměrování je v dokumentu pokládáno za nejvhodnější rámec pro další rozvoj knihoven.

Obsáhlá příloha shrnuje, jak k tématům z oblasti kultury ESIF přistupoval v letech 2007–2013 a 2014–2020. Pro lepší představu o tom, jak je možné ESIF využít, jsou opět uvedeny i konkrétní podpořené a realizované projekty.

Cíle udržitelného rozvoje a knihovny – první evropská zpráva

Dokument [Cíle udržitelného rozvoje a knihovny – první evropská zpráva](#) [21] představuje cíle udržitelného rozvoje jako plnohodnotný rámec pro činnost knihoven v nadcházejícím období. Nové pojetí je žádoucí ze dvou hlavních důvodů – zaprvé tradiční činnost knihoven v posledních přibližně dvaceti letech čelí konkurenci v podobě informačních služeb poskytovaných soukromými společnostmi, zadruhé některé tradiční způsoby pojetí knihovnické práce se v souvislosti s koronakrizí staly předmětem debat.

Propojení směřování knihoven s cíli udržitelného rozvoje je pro knihovny výhodné z politického i ekonomického hlediska. Činnost knihoven tak bude provázána s činností dalších aktérů v místě svého působení. Navíc udržitelná a sociálně inkluzivní společnost z dlouhodobého hlediska prosperuje výrazně lépe. Je proto žádoucí zaměřit se na práci s uprchlíky, menšinami, sociálně vyloučenými občany nebo občany se speciálními potřebami, vždy ve spolupráci s neziskovým sektorem. Bude také třeba vytvořit nové ukazatele vypovídající o pozitivním vlivu činnosti knihoven na společnost jako celek.

Celkem 17 cílů udržitelného rozvoje bylo schváleno Valným shromážděním OSN v roce 2015 (na přípravě se určitým způsobem podílela i [IFLA](#) [28]). K nim se přihlásila i Evropská unie. Cíle interpretovala v evropském kontextu, nabízí financování aktivit vztahujících se k těmto cílům a Eurostat připravil [své vlastní ukazatele vypovídající o naplňování cílů](#) [29].

Z výsledků dotazníkových šetření EBLIDA vztahujících se k cílům udržitelného rozvoje a jejich implementaci v evropských knihovnách a k ESIF a doplňkově z dalších zdrojů byly získány konkrétní příklady realizovaných projektů. Ty byly přiřazeny ke zmiňovaným 17 cílům udržitelného rozvoje. Tento přehled může být pro knihovny užitečný díky tomu, že nabízí propojení i na cíle, které nejsou na první pohled knihovnám blízké (naproti tomu velmi blízkým cílem je např. cíl č. 4, tj. kvalitní vzdělání). Ukázalo se, že **v některých zemích jsou cíle udržitelného rozvoje ve vztahu ke knihovnám zapracovány do koncepčních dokumentů** na vládní úrovni a/nebo na nižších úrovních. Příkladem je Lotyšsko – v [Lotyšském národním rozvojovém plánu 2021–2027](#) [30] jsou

přímo začleněny knihovny a je jim přiřazena významná úloha v oblasti rozvoje kultury a vzdělávání. Inspirativním příkladem může být i Španělsko, kde se celý systém knihoven snaží uzpůsobit tak, aby napomohl k naplnění cíle udržitelného rozvoje č. 5, jímž je rovnost mužů a žen.

Užitečným zdrojem o aktivitách knihoven ve vztahu k cílům udržitelného rozvoje je i [Knihovnická mapa světa](#) [31] (Library Map of the World), kterou zpracovala a aktualizuje IFLA. (ČR je reprezentována dvěma příspěvky, z nichž jeden představuje projekt [S knížkou do života \(Bookstart\)](#) [32] a druhý projekt [Už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka](#) [33], pozn. red.)

Pokud jde o potřebu vytvořit nové ukazatele, měly by měřit vliv knihoven na rozvoj jednotlivce (jeho schopností, kompetencí atd.), rozvoj společnosti (mj. sociální začlenění, vzdělávání nebo kulturní dědictví) a ekonomiky (návrtnost investic nebo např. ekonomiku konkrétního města nebo regionu). Tyto oblasti dosavadní kvantitativní ukazatele nepodchycují.

Tři zprávy jsou vzájemně propojeny, což lze přirovnat k výrobě auta, kdy cíle knihoven v době pokoronavirové jsou motorem, cíle udržitelného rozvoje podvozkem a ESIF palivem.

Program Kreativní Evropa

[Kreativní Evropa](#) [34] (Creative Europe) je program Evropské unie na podporu kinematografie a kulturních a kreativních odvětví. Mohou v něm být podpořeny i projekty knihoven.

Od letošního roku do roku 2023 bude realizován projekt [Otevřené digitální knihovny pro kreativní uživatele](#) [35] (Open Digital Libraries for creative users), který společně podaly tři národní knihovny (nizozemská, rakouská a estonská). Projekt je zaměřen na vývoj a testování nových uměleckých a kreativních metod zapojení současných i budoucích uživatelů digitálních fondů a na rozvíjení dovedností a znalostí v evropském knihovnickém sektoru s cílem podpořit přístupnost a kreativní využívání sbírek digitálních knihoven.

Projekt [Knihovny emocí](#) [36] (Libraries of Emotions) je založen na spolupráci evropských veřejných knihoven z několika zemí. Cílem je vyvinout novou cestu pro veřejné knihovny, jak upoutat veřejnost a podpořit sociální transformaci v Evropě.

Zvláštními kategoriemi v rámci programu Kreativní Evropa jsou evropské sítě (ty podporují sítě profesních organizací) a evropské platformy (v tomto případě je cílem podpořit umělce a zviditelnit jejich tvorbu). I tyto součásti programu jsou využitelné pro knihovny.

Pokud jde o [evropské sítě](#) [37] (European networks), v současnosti program Kreativní Evropa podporuje 28 sítí (v oblasti divadel, muzeí, živé hudby atd.). Je to vynikající nástroj k propojení podobně zaměřených organizací a budování kapacit prostřednictvím školení, síťování a výměny dobré praxe.

[Evropské platformy](#) [38] (European platforms) v současnosti spolufinancují 15 platform sdužujících 15 až 20 organizací, které propagují a představují nové evropské umělce a díla.

V dalším období by v programu navazujícím na nynější Kreativní Evropu měla být snížena spoluúčast (dotace by měla pokrývat 80 % nákladů). Tím by měla být odstraněna překážka, která řadě institucí dosud bránila v podání projektu. Dále by měla být usnadněna spolupráce mezi organizacemi, včetně zemí, které byly v minulosti nedostatečně zastoupeny. Je předpokládána i **zvláštní odvětvová podpora pro knižní sektor**.

Závěrem

Přehled možných zdrojů financování nastíněný v tomto článku pochopitelně není vyčerpávající. Ve výzvách k podávání návrhů projektů často nenajdeme slovo „knihovna“ nebo „library“, ale to neznamená, že by knihovny výzvu nemohly využít – mohou totiž spadat do širěji vymezeného okruhu oprávněných žadatelů. Jedním z takových případů může být i např. [výzva orientovaná na rozvoj](#)

[mediální gramotnosti](#) [39].

Vyplatí se také zformulovat si role, které knihovna plní nebo které by mohla plnit do budoucna. Je možné, že po těchto úvahách se ukáže, že možnosti financování jsou ještě širší – stejně tak, jako je široké spektrum činností, které v knihovnách probíhají už nyní. Zároveň je ale třeba nezapomínat na hlavní poslání knihoven a rozšíření činností plánovat tak, aby bylo toto poslání možné naplňovat i nadále.

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-1/dotacni-moznosti-pro-knihovny-v-dobe>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-1/dotacni-moznosti-pro-knihovny-v-dobe>
- [2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/jansova-linda>
- [3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/pillerova-vladana>
- [4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-1>
- [5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/trendy-v-knihovnach>
- [6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/evropska-unie>
- [7] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/financovani>
- [8] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/role-knihoven>
- [9] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/rozvoj-knihoven>
- [10] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/udrzitelny-rozvoj>
- [11] <https://www.czso.cz/csu/czso/pokles-zasahl-vetsinu-ekonomiky>
- [12] <https://ipk.nkp.cz/docs/covid-19/pandemie-covid-19-a-financovani-knihoven>
- [13] <https://www.ifla.org/covid-19-and-libraries>
- [14] <https://blogs.ifla.org/lpa/2020/04/29/short-term-relief-long-term-results-five-ways-to-include-libraries-in-stimulus-packages/>
- [15] https://americanlibrariesmagazine.org/blogs/the-scoop/cares-act-federal-relief-package-supports-libraries/?fbclid=IwAR1_gGgZgrkKu7adTxMxWNzRoSkbCaXn7EwZq6NQ93aTWubcRGDgMzYkbSY
- [16] <https://www.libraryjournal.com/?detailStory=library-stabilization-fund-act-seeks-2-billion-pandemic-losses-reopening-costs-more-covid-19>
- [17] <http://www.eblida.org/>
- [18] <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>
- [19] <http://www.eblida.org/Documents/EBLIDA-Preparing-a-European-library-agenda-for-the-post-Covid-19-age.pdf>
- [20] http://www.eblida.org/Documents/The-European-Structural-and-Investment-Funds_%202021-2027.pdf
- [21] <http://www.eblida.org/Documents/EBLIDA-Report-SDGs-and-their-implementation-in-European-libraries.pdf>
- [22] <http://www.eblida.org/activities/the-eblida-matrix.html>
- [23] https://ec.europa.eu/environment/sustainable-development/SDGs/index_en.htm
- [24] https://ec.europa.eu/knowledge4policy/publication/sustainable-finance-teg-final-report-eu-taxonomy_en
- [25] <http://www.eblida.org/news/eblida-newsletter-july/august-2020.html>
- [26] <https://irop.mmr.cz/cs/>
- [27] <https://www.lnb.lt/en/news/5242-lithuanian-libraries-offer-support-to-healthcare-professionals>
- [28] <https://www.ifla.org/>
- [29] <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi>
- [30] <https://www.pkc.gov.lv/en/national-development-planning/national-development-planning>
- [31] <https://librarymap.ifla.org/>
- [32] <https://librarymap.ifla.org/stories/Czechia/>
- [33] <https://librarymap.ifla.org/stories/Czechia/PUBLIC-LIBRARIES-TEAM-UP-WITH-PRIMARY-SCHOOLS-TO-INCREASE-READING-LITERACY/136>
- [34] https://eacea.ec.europa.eu/creative-europe_en
- [35] <https://www.becca-europe.eu/projects/open-digital-libraries>

[36] <https://ced-slovenia.eu/en/project/european-libraries-emotions-loe-2/>

[37] <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/culture/european-networks>

[38] https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/culture/european-platform-projects_en

[39] <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2018-2019-call-proposals-preparatory-action-media-literacy-all>